

KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISHDA OLIMLARNING
QARASHLARI

Utayeva Naima Normuratovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti o'qituvchisi

Z.X.Razikova

Texnologik ta'lim y o'nalishi TT-202-guruh talabasi

Annotasiya: Maqolada o'qituvchilarini kreativligni rivojlantirish haqida ma'lumotlar berilgan.

Аннотация: В статье представлена информация о развитии творческих способностей преподавателей технологического образования на основе лично-ориентированных образовательных технологий.

Annotatsion: The article provides information on the development of creative abilities of teachers of technological education based on student-oriented educational technologies.

Kalit so'zlar: shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, mutaxassis, ta'lim texnologiyalari, kasb, uzluksiz ta'lim, kreativlik.

Ключевые слова: лично-ориентированное образование, специалист, образовательные технологии, профессия, непрерывное образование, творчество.

Keywords: personality-oriented education, specialist, educational technologies, profession, continuing education, creativity.

Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini kasbiy faoliyatida kreativligini rivojlantirish oliy ta'lim muassasida o'qitiladigan mutaxassislik fanlarni o'qitish asnosida amalga oshiriladi. Oliy ta'lim muassasasida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini kreativ faoliyatini rivojlantirish texnologik ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri desak mubolag'a bo'lmaydi. Kreativ faoliyati rivojlangan

o'qituvchida bu jarayon yaxlit hamda aniq maqsadga yo'naltirilgan pedagogik faoliyat sifatida namoyon bo'ladi.

Shu o'rinda kreativlik tushunchasining mazmuniga to'xtalsak, Tomas Edisonning fikricha "Kreativlik – g'ayriixtiyoriy jarayon". Shaxsning kreativligi uning bilimining ko'pqirrali ekanida emas, balki yangi g'oyalarga intilishi, faoliyati davomida yuzaga keladigan muammolarni yechishda noodatiy yondashishi, kutilmagan vaziyatlarda tezkorlik bilan qaror chiqarishida namoyon bo'ladi.

Kreativlik va shaxs kreativligi bo'yicha psixologiya, nevrologiya, ta'lim va biznes kabi turli sohalardagi ko'plab olimlar ishtirok o'zlarining ilmiy tadqiqot ishlarini olib borganlar.

Ta'lim sifatini rivojlantirish masalasi har qaysi zamonda dolzarb vazifa sifatida qaralar ekan, asosan bu borada kreativ o'qitish va kreativ o'qituvchi masalasiga alohida e'tibor qaratilgan va bu masala soha olimlarini diqqat markazida bo'lgan. O'qituvchi kreativligi bo'yicha tadqiqotlar ta'lim, psixologiya va pedagogika kabi turli sohalardagi turli olimlar tomonidan yondashilgan. Masalan:

Demak, J.Gilford kreativlikning nazariy modelida muammoni ko'ra bilish, uni hal qilish uchun turli g'oyalarni ilgari sura olish, ravonlik, nostandart va o'ziga xos tafakkur, fantaziya, tasavvur, ilhom namoyon bo'lish qobiliyati bilan ajralib turadigan tuzilma orqali uning mohiyatini ochib beradi. Bu kompleks divergent fikrlash ko'rinishida namoyon bo'ladi, u muammoni aniqlashdan oldin ham uni ishlab chiqish uchun zarur bo'ladi va belgilangan yechim mavjud bo'lmaydi.

I.I.Malaxova timsolida kreativlikning mohiyatini ajratib ko'rsatish yati) va birinchi navbatda bilim bilan bog'liq bo'lgan intellektual qobiliyat, ijodiy muhitda shakllangan fikrlash kerak bo'lgan fikrlash jarayonlari bilan bog'liq: divergensiya va konvergentsiya, ravonlik, moslashuvchanlik, o'ziga xoslik, mavhumlik, tasavvur, fantaziya va ijodiy faoliyatga qaratilgan shaxsiy xususiyatlarni o'z ichiga oladi [1].

Kreativlik tushunishga katta hissa qo'shgan bir nechta taniqli olimlar: Guilford, joy Pol (J. P. Guilford) - 20-asrning o'rtalarida ijodkorlik divergent fikrlash, noyob va turli yo'llar bilan fikrlash qobiliyati bilan bog'liq degan nazariyani taklif qilgan psixolog. U kreativlikni rivojlantirishga quyidagi hissalarini qo'shdi.

Intellektning tuzilishi (SI) modeli : Guilford intellektual qobiliyatlarni uch o'lovga ajratuvchi SI modelini taklif qildi: operatsiyalar, tarkib va mahsulotlar. Ushbu model ijodkorlikni asosiy jihat sifatida o'z ichiga olgan holda, an'anaviy nuqtai nazardan tashqari razvedka tushunchasini kengaytirdi.

Divergent fikrlash : Guilford konvergent va divergent fikrlashni ajratdi. Konvergent fikrlash muammoning yagona, to'g'ri echimiga erishishni o'z ichiga olsa, divergent fikrlash ijodkorlik uchun markaziy jarayon bo'lgan muammoga bir nechta, noyob yechimlarni ishlab chiqarishni o'z ichiga oladi.

Ijodkorlik testlari : U turli xil fikrlash va ijodkorlikning boshqa jihatlarini o'lchash uchun turli xil psixometrik testlarni ishlab chiqdi. Bu testlar shaxsning ijodiy jarayonlarda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan an'anaviy me'yorlardan tashqari fikrlash qobiliyatini baholaydi.

Gilfordning intellektual qobiliyatning o'lchanadigan va o'ziga xos turi sifatida ijodkorlikka urg'u berishi keyingi ta'lim nazariyalari va amaliyotlariga ta'sir ko'rsatib, o'qituvchilarni ta'lim oluvchilarda ijodkorlikni tarbiyalashga undadi. Uning ishi, shuningdek, ijodkorlik o'qituvchilar ta'limining asosiy tarkibiy qismi bo'lishi kerak, degan g'oyani qo'llab-quvvatlaydi, bu o'qituvchilarga ijodiy ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi.

J.P.Gilford ijodiy fikrlash asosini tashkil etuvchi turli jihatlariga e'tibor qaratib, ijodkorlikni o'rganishga bir qancha muhim hissa qo'shdi. Uning yondashuvini bir necha muhim tarkibiy qismlarga bo'lish mumkin:

Divergent fikrlash : Guilford divergent fikrlashni ijodkorlikning asosiy jihati sifatida ta'kidlaydi. Divergent fikrlash turli xil, g'ayrioddiy yoki o'ziga xos usullarda fikrlash qobiliyatini ta'kidlab, muammoga bir nechta echimlarni ishlab chiqarishni o'z ichiga oladi. Bu konvergent fikrlashdan farq qiladi, bu erda maqsad bitta, to'g'ri javobni qisqartirishdir.

Ravonlik : Bu qisqa vaqt ichida ko'p sonli g'oyalar yoki javoblarni ishlab chiqarish qobiliyatini anglatadi. Guilford ravonlikni divergent fikrlashning asosiy komponenti deb hisobladi, chunki u turli g'oyalarni tezda o'ylab topish qobiliyatini namoyish etadi.

Moslashuvchanlik : Moslashuvchanlik - bu fikrlashning ko'p qirraliligini ko'rsatadigan toifalarda o'zgarib turadigan g'oyalarni ishlab chiqarish qobiliyati. Bu muammoga turli yondashuvlarni ko'rish va turli fikrlash shakllari yoki strategiyalari o'rtasida almashish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

O'ziga xoslik : O'ziga xoslik me'yordan farq qiladigan yangi, noyob yoki yangi g'oyalarni ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Guilford buni ijodkorlikning muhim qismi sifatida ko'rib, odamlar nafaqat turli xil, balki g'ayrioddiy bo'lgan echimlar yoki g'oyalar haqida qanday fikr yuritishlarini o'lhadi.

Mutaxassislik : Bu g'oyani amalga oshirish yoki unga asoslash, uni yanada to'liq va amaliy qilish uchun tafsilotlarni qo'shish va kengaytirish qobiliyatidir. Ishlab chiqish asosiy tushunchalarni batafsil va puxta o'ylangan rejalar yoki mahsulotlarga aylantiradi.

Umuman olganda, Guilfordning tadqiqotlari ijodkorlikning ko'p qirrali xususiyatini ta'kidladi va ijodiy qobiliyatlarni tushunish va baholashning tizimli usulini taklif qildi, ta'lim amaliyotiga va ijodiy baholashni rivojlantirishga ta'sir qiladi.

Guilfordning ta'limni yaxshilashga hissa qo'shgan ba'zi i asosiy usullari quyidagilar:

O'quv dasturida ijodkorlikka e'tibor ni kuchaytirish : Guilfordning divergent fikrlashni ijodkorlikning asosiy komponenti sifatida aniqlashi ta'lim muassasalarida ijodiy qobiliyatlarga ko'proq e'tibor qaratishga olib keldi. Ijodiy fikrlashni, muammolarni hal qilishni va innovatsiyalarni rivojlantirishga yordam beradigan, an'anaviy o'rganish va yodlashdan tashqariga chiqadigan faoliyatni tobora ko'paytirmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. I.A. Malakhova, Development of creativity of students and students as an educational strategy of the modern education system , IDE-OnlineJournal, 3 <https://www.ideajournal.org/article> (2016)